

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Петренко Олени Дмитрівни на тему
« Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики
аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді», яка подана на здобуття
наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 - Гігієна та
професійна патологія

Актуальність проблеми наукового дослідження.

Значущість дослідження аліментарно-залежних захворювань серед дітей і молоді в Україні набуває все більшої ваги в умовах сучасних викликів, пов'язаних із погіршенням здоров'я населення. Численні дослідження у сфері громадського здоров'я, проведені як українськими, так і закордонними науковцями, свідчать про зростання поширеності таких захворювань серед молодого покоління.

Однією з ключових причин цього явища є недостатня організація здорового харчування у навчальних закладах, особливо для дітей з особливими дієтичними потребами. Відсутність системного підходу до створення сприятливих умов для харчування негативно впливає на здоров'я дітей, ускладнюючи їхній фізичний і психічний розвиток. Це ставить під загрозу право дітей на здоров'я та освіти.

Важливість цього дослідження обумовлена необхідністю глибшого вивчення аліментарно-залежних захворювань серед дітей та молоді задля збереження їхнього здоров'я та формування правильних харчових звичок. Враховуючи високу поширеність цих захворювань і їхній вплив на здоров'я майбутніх поколінь, особливої уваги потребує розробка ефективних стратегій профілактики та корекції харчової поведінки. У сучасних умовах дослідження таких хвороб є надзвичайно важливим для створення рішень, спрямованих на зменшення їхньої поширеності, покращення якості життя та підтримку загального рівня здоров'я населення.

Реалізація цих заходів дозволить суттєво покращити стан здоров'я дітей в Україні, знизити навантаження на систему охорони здоров'я та забезпечити сталий розвиток суспільства. Таким чином, проведення подібних досліджень є вкрай актуальним і своєчасним, оскільки вони сприяють адаптації та впровадженню кращих світових практик у сфері профілактики і лікування аліментарно-залежних захворювань серед дітей та молоді.

Мета дисертаційної роботи

обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежної захворюваності шляхом вивчення особливостей її формування та внеску у загальну захворюваність дітей та молоді різних регіонів України.

Для реалізації поставленої мети були окреслені такі **завдання**:

1. Оцінити загальний рівень споживання окремих груп харчових продуктів на загально-державному рівні та їх забезпеченість основними нутрієнтами.

2. Визначити особливості та основні тенденції серед дитячого населення захворюваності та поширеності захворювань, пов'язаних з аліментарним фактором:

3. Визначити рівні обізнаності, усвідомлення та особливості здоров'язберігаючої поведінки щодо аліментарних факторів ризику для здоров'я серед дітей та молоді

4. Визначити найбільш ефективні форми організації харчування дітей в освітніх закладах Нової української школи з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду;

5. Оцінити сучасний стан забезпечення харчуванням дітей з особливими дієтичними потребами в закладах освіти в Україні та розробити основи дієтичного шкільного харчування;

6. Визначити наявні порушення харчової поведінки дітей в умовах стресу, обумовленого військовими діями;

7. Розробити, науково обґрунтувати та впровадити комплексну систему профілактики аліментарно-залежних захворювань серед дітей та молоді на підставі удосконалення організації харчування в освітніх закладах та формування здоров'язберігаючої поведінки відносно аліментарних факторів ризику для здоров'я.

Наукова база дослідження:

Дисертація виконана на базі ДУ «ІГЗ ім. О.М. Марзєєва НАМН України» в рамках таких науково-дослідних робіт:

- Вивчити мікроелементне забезпечення та розповсюдженість патологічних станів різної етіології у дітей – мешканців радіоактивно забруднених територій (№ держреєстрації 0115U000651, роки виконання 2015 - 2018)

- Обґрунтування наукових засад реалізації заходів профілактики неінфекційних захворювань в Україні відповідно до Цілей сталого розвитку (№ держ. реєстрації 0116U000758, роки виконання 2016 - 2018)

- Наукове обґрунтування удосконалення організації харчування дітей в Новій українській школі (№ держ. реєстрації 0120U105403, роки виконання 2021 - 2023)

Об'єкт дослідження:

гігієнічні аспекти та особливості формування аліментарно-залежної захворюваності дітей різних вікових груп на теренах України.

Наукова новизна

одержаних результатів полягає в тому, що це є перше комплексне наукове дослідження в Україні, спрямоване на обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних хвороб дітей та молоді, аналіз і оцінку особливостей дитячої захворюваності, визначення їх внеску у загальну поширеність і захворюваність, вивчення особливостей харчування дітей та молоді. У результаті проведених досліджень вперше було встановлено:

- -на підставі вивчення динаміки захворюваності дітей різних вікових груп за період 2000-2017 роки встановлено регіональні, часові та вікові особливості загальної захворюваності та поширеності захворювань серед дітей та молоді;

- -виявлено внесок аліментарно-залежних захворювань до яких відносяться захворювання крові та кровотворних органів, анемій, зокрема залізодефіцитних анемій, хвороб ендокринної системи (дифузний зоб I ступеня, дифузний зоб II-III ступеня, ожиріння), а також хвороб органів травлення до загального обсягу захворювань. Показано зростання їхньої питомої ваги в кожній наступній віковій групі: в групі дітей 0-6 років – 9%, серед дітей 7-14 років – 21, 4%, 15-17 років – 24,9%;

- -встановлено залежність розвитку дитячої захворюваності від екологічного та економічного стану умов проживання, індикаторним показником чого є наступні залежності рівнів загальної захворюваності: на території областей з підвищеним радіаційним контролем > областей з переважно промисловим характером діяльності ≥ області з переважно сільськогосподарським господарюванням > ендемічних областей з недостатнім вмістом йоду, селену тощо в ґрунтах;

- -показано відсутність в країні єдиної обов'язкової системи організації та забезпечення диференційного харчування дітей молодших класів, підлітків, студентської молоді та дітей з особливими дієтичними потребами;

- -на підставі аналізу даних соціологічного опитування на індивідуальному, груповому, популяційному рівнях визначено стан обізнаності

та усвідомлення (компетентності) ризиків для здоров'я, пов'язаних з харчуванням. Визначено особливості харчових звичок і поведінки серед дітей та молоді в сучасних умовах. Показано що 85-90 % дітей та молоді різних вікових груп та їх батьків усвідомлюють важливість і доцільність здорового харчування, проте лише 23-27 % дітей та 8-36% студентської молоді дотримуються цих рекомендацій

- -на підставі порівняльного аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства в галузі забезпечення організованого харчування для учнів навчальних закладів, в тому числі дітей з особливими дієтичними потребами, надано оцінку діючої нормативно-правової бази в сучасних умовах на території України відносно вимог ВООЗ. Визначено невідповідність більшості державних норм та визначено напрямки їх подальшого удосконалення;

- -науково обґрунтовано новітні профілактичні заходи для запобігання неінфекційних захворювань у дітей та молоді, включаючи розробку та впровадження медико-освітніх технологій як ключової частини системи профілактики аліментарно-залежних захворювань;

- -обґрунтовано доцільність, обсяги та напрями створення системи моніторингу аліментарно-залежних захворювань дітей та молоді в сучасних умовах. Визначено теоретичні принципи та методичні основи, на яких має функціонувати ця система, а також її змістове наповнення;

- -розроблено та обґрунтовано шляхи забезпечення та моделі організації харчування дітей з особливими дієтичними потребами в рамках Нової української школи;

- -виявлено нові дані щодо взаємозв'язку між впливом стресу внаслідок військових дій та харчовою поведінкою у дітей шкільного віку;

- -удосконалено підходи до профілактики аліментарно-залежних захворювань шляхом інтеграції медичних, соціологічних, психологічних та освітніх підходів.

Отримані результати спрямовані на розвиток наукових знань щодо зниження впливу аліментарних факторів ризику на здоров'я дітей та молоді та сприяння поліпшенню загального стану здоров'я населення.

Теоретичне значення полягає у:

- вивченні часових, вікових та регіональних особливостей формування загальної захворюваності та поширеності хвороб дтячого населення за період спостереження (2000-2017 рр.);

- виявленні вікових особливостей формування аліментарно-залежних хвороб, які становлять небезпеку в разі переходу підліткової за віком групи до групи дорослих;

- на підставі аналізу та гігієнічної оцінки сучасного стану вітчизняної системи організованого харчування в закладах освіти та співставлення з міжнародним досвідом розроблено Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій, спрямованих на профілактику аліментарно-залежних хвороб в навчальний процес вищих навчальних закладів України;
- сформульовано концептуальні основи профілактики аліментарно-залежних хвороб дітей та молоді на основі комплексних показників епідеміологічних, соціологічних і гігієнічних досліджень.

Практичне значення одержаних результатів.

полягає в розробці ряду нормативно-правових документів та впровадженні їх в практику Центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України, закладів освіти різного рівня.

До найбільш значущих нормативно-методичних та правових документів, які розроблено в рамках дисертаційного дослідження самостійно або в співавторстві, відносяться:

1. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі (затверджено Указом Президента України від 25.05.2020 № 195/2020)
2. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти (затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205)
3. Норми та Порядок організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (затверджено Постановою Кабінету міністрів України від 24.03.2021 № 305)
4. Технологічні карти для страв, призначених для організації шкільного харчування (висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи від 20.09.2021 № 169/8)
5. Примірне чотиритижневе сезонне меню рекомендованого для організації триразового харчування дітей віком від 1 до 6(7) років в закладах освіти та інших організованих дитячих колективах (на осінній та зимовий періоди) (затверджено наказами МОЗ України від 05.11.2021 № 2441 та 03.02.2022 № 215 відповідно)
6. Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів

7. Збірник рецептур страв, кулінарних виробів і напоїв (технологічних карт) для харчування дітей шкільного віку. Для закладів освіти, дитячих закладів оздоровлення та відпочинку та закладів сфери соціального захисту. Київ: Київський Національний торговельно-економічний університет; 2021. 672 с.

8. Збірник рецептур страв для харчування дітей в закладах освіти, дитячих закладах оздоровлення та відпочинку та закладах соціального захисту. Київ: GFA Consulting Group; 2024. 882 с.

9. Методичні рекомендації щодо організації безглютенового харчування в закладах освіти (проект); схвалені Комісією з гігієнічної регламентації та передані до затвердження до МОЗ України

10. Навчальний курс щодо навиків правильного харчування (в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів).

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення.

Дисертаційна робота Петренко Олени Дмитрівни на тему «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді» має стандартну структуру для дисертацій, викладена логічно, грамотною літературною українською мовою, з коректним використанням наукової термінології.

Дисертація складається із анотації, списку публікацій здобувача, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, аналітичного огляду літератури, розділу, в якому наведено дизайн і методи дослідження, 10 розділів власних досліджень, аналізу та заключення, висновків, списку використаних літературних джерел, 10 додатків. Дисертаційна робота Петренко О.Д. «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді» була виконана з дотриманням існуючих біоетичних норм та стандартів щодо проведення наукових досліджень. Відповідні висновки Комітету з медичної етики були отримані на дослідження, які лягли в основу цієї роботи, оскільки вони проводилися в рамках наукових програм ДУ «ІГЗ НАМНУ».

Розділ 1. Огляд літератури

У розділі досліджуються сучасні підходи до розуміння причин та наслідків аліментарно-залежних захворювань, а також особливості харчування дітей та молоді в Україні. Окрім цього, розглянуто міжнародний та вітчизняний досвід у впровадженні систем організованого харчування, проаналізовано відповідні правові та нормативні документи. Цей розділ закладає теоретичний фундамент для подальшого дослідження, визначаючи основні аспекти проблеми та напрями для аналізу.

Розділ 2. Матеріали та методи дослідження

Другий розділ є методологічним і описує матеріали та методи, використані в дисертаційному дослідженні. У цьому розділі авторка детально викладає дизайн наукового дослідження, а також методи збору та аналізу даних. Особливу увагу приділено методам вивчення статистичних показників стану здоров'я населення та харчування, а також методам анкетного опитування. Розділ також містить опис статистичних методів, що забезпечують надійність і валідність отриманих результатів.

Розділ 3. Аналіз захворюваності дитячого населення та молоді

Третій розділ дисертації присвячений детальному аналізу захворюваності серед дитячого населення та молоді, з акцентом на аліментарно-залежні захворювання, які становлять значний ризик для здоров'я дітей та молоді. Досліджуються часові та вікові особливості поширення захворювань, а також роль чинників довкілля та умов проживання у формуванні цих захворювань.

Аналіз захворюваності включає детальний розгляд різних вікових груп, що дозволяє виявити найбільш вразливі категорії населення. Досліджується, як зміни у віковій структурі населення можуть впливати на загальну картину захворюваності, та які чинники є найбільш значущими для кожної з вікових груп. Це дозволяє визначити пріоритетні напрями для профілактичних заходів і розробки програм з охорони здоров'я.

Значна увага приділяється внеску аліментарно-залежних захворювань у загальну захворюваність. Детально аналізується, як харчування впливає на розвиток різних захворювань, та яким чином нездорові харчові звички сприяють зростанню захворюваності серед дітей та молоді. Це дозволяє не лише зрозуміти масштаби проблеми, але й визначити найбільш ефективні підходи до її вирішення.

Розділ 4. Порівняльна оцінка вітчизняного та міжнародного досвіду

Четвертий розділ дисертації присвячений порівняльній оцінці досвіду України та інших країн у організації та забезпеченні оптимального харчування для профілактики аліментарно-залежних захворювань. Досліджується сучасний стан системи профілактичного харчування в Україні, виявляючи її сильні та слабкі сторони. У цьому розділі також розглядаються основні виклики, з якими стикається Україна у цій сфері, такі як недостатня поінформованість населення, низький рівень фінансування та обмеженість ресурсів.

У розділі також проводиться аналіз міжнародного досвіду, зокрема досвіду країн Європейського Союзу, США, Канади та інших розвинених країн. Розглянуто приклади успішних програм та аналізуються можливості їх адаптації до українських реалій.

Особлива увага приділяється аналізу підходів до організації харчування в навчальних закладах, порівнюється український досвід з міжнародними стандартами. Виявляються ключові відмінності, що впливають на ефективність програм харчування, та пропонуються шляхи їх подолання. У цьому контексті також розглядаються питання забезпечення харчуванням дітей з особливими дієтичними потребами, аналізується міжнародний досвід у цій сфері.

Розділ 5. Вивчення та гігієнічна оцінка особливостей харчування дітей

П'ятий розділ дисертації містить результати дослідження сучасних особливостей харчування дітей та молоді в Україні. Розглянуто харчову поведінку різних вікових груп, зокрема молодших школярів, підлітків та студентів. У даному розділі особлива увага приділяється аналізу відмінностей у харчових звичках та факторах, що впливають на вибір продуктів харчування.

Виявляються основні проблеми, такі як недостатнє споживання фруктів та овочів, надмірне споживання цукру та жирів. Ці фактори розглядаються як основні ризики для розвитку аліментарно-залежних захворювань у майбутньому.

У розділі розглядається харчова поведінка підлітків, проаналізовано соціальні умови, а також вподобання та частота споживання окремих страв та продуктів. Підлітковий вік є критичним періодом для формування стійких харчових звичок, тому аналізується, як зовнішні фактори можуть впливати на харчову поведінку, і яким чином можна запобігти формуванню нездорових звичок.

Особливу увагу приділено аналізу харчування студентської молоді, оскільки цей період життя характеризується значними змінами у способі життя та харчуванні. Розглядаються фактори, що впливають на харчову поведінку студентів, такі як рівень поінформованості, фінансові можливості, вплив однолітків та рекламних кампаній. Аналізуються результати анкетних опитувань, проведених серед студентів різних регіонів України, що дозволяє виявити регіональні особливості харчової поведінки та обізнаність щодо ризиків, пов'язаних з нездоровим харчуванням.

Розділ 6. Вивчення та гігієнічна оцінка порушень харчової поведінки в умовах стресу

Шостий розділ дисертації присвячений дослідженню впливу стресових умов, обумовлених військовими діями, на харчову поведінку дітей. Аналізується, як стресові ситуації впливають на вибір продуктів харчування, апетит та загальну харчову поведінку дітей. Дослідження показують, що стресові умови можуть призводити до значних змін у харчовій поведінці, включаючи переїдання, зниження апетиту, вибір нездорових продуктів або навіть відмову від їжі. Детально розглянуто фізичні та психологічні механізми, що лежать в основі таких змін, та аналізується їх вплив на загальний стан здоров'я дітей.

Досліджується, як рівень стресу та тривоги впливає на харчову поведінку, та визначаються ключові фактори ризику, які можуть призвести до розвитку аліментарно-залежних захворювань.

Розділ 7. Аналіз та гігієнічна оцінка якості споживання харчових продуктів

Сьомий розділ дисертації присвячений аналізу якості споживання харчових продуктів населенням України та оцінці мікроелементного забезпечення організму. Досліджується, загальний стан споживання окремих груп харчових продуктів населенням та його відповідність встановленим нормам.

У розділі розглядаються питання якості харчових продуктів з точки зору їх мікроелементного складу, зокрема вмісту вітамінів, мінералів, жирних кислот та інших важливих компонентів. Аналізується, як дефіцит або надлишок певних мікроелементів може впливати на здоров'я населення, та які ризики пов'язані з недостатнім споживанням тих чи інших продуктів.

Розділ 8. Наукове обґрунтування організації харчування осіб з особливими дієтичними потребами

У розділі детально обґрунтовано наукові підходи до організації харчування для осіб із особливими дієтичними потребами. Розглядаються основні вимоги до раціону залежно від вікових, фізіологічних та медичних особливостей. Особливу увагу приділено питанням адаптації харчових програм у навчальних закладах, а також розробці спеціальних меню, що враховують харчову алергію, хронічні захворювання та інші стани. Надано практичні рекомендації для забезпечення збалансованого харчування, що сприяє збереженню та покращенню здоров'я цієї категорії населення.

Розділ 9. Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій у навчальний процес закладів освіти на території України

Представлено алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій у навчальні заклади на території України. Описано ключові інструменти підвищення рівня обізнаності та усвідомлення студентами факторів ризику розвитку неінфекційних захворювань серед яких сучасні освітні технології, які впроваджуються в навчальний процес вищого навчального закладу на місцевому (локальному) рівні. Конструктивна взаємодія між всіма виконавцями Алгоритму забезпечить її дієвість та в кінцевому рахунку сприятиме покращенню стану здоров'я студентської молоді

Розділ 10. Концептуальні основи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді в Україні (Заключення)

У заключному розділі узагальнено результати дослідження і запропоновано концептуальні основи профілактики аліментарно-залежних захворювань серед дітей і молоді. Розроблені стратегії включають системний підхід шляхом освітньої діяльності, підвищення мотивації до дотримання правил здорового харчування, організацію здорового харчування та інтеграцію профілактичних заходів у навчальний процес. Проаналізовано та представлено різні підходи до організації харчування в навчальних закладах різного рівня. Пропонуються конкретні заходи, що можуть бути впроваджені для покращення якості харчування та зниження ризику розвитку аліментарно-залежних захворювань.

Висновки дисертаційного дослідження

повністю відповідають поставленим завданням, підтверджені достатнім обсягом фактичного матеріалу, апробованими, стандартизованими методами, оновленими сучасними надбаннями світової науки, а також репрезентативністю вибірки та підібраними адекватними та інформативними методами математичної обробки даних. Вище викладене дозволило дисертантці адекватно обґрунтувати та сформулювати наукові положення, практичні рекомендації та висновки дисертаційної роботи. Таким чином, висновки і практичні рекомендації, що викладені у дисертації, заперечень не викликають.

Оцінюючи повноту викладу основних результатів дисертації в наукових і фахових виданнях, потрібно відзначити, що поставлені в дисертації задачі вирішені у повному обсязі, наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані, закономірно впливають із змісту дисертації та повністю Всього за темою дисертації опубліковано в 57 наукових працях: у тому числі 22 наукові

праці у наукометричних та фахових виданнях, іноземних – 3, Scopus та Web of Science – 5, 10 – в інших виданнях, колективних монографій – 3, із них 1 в інших державах (Чехія), а також у 15 тезах доповідей матеріалів з'їздів і конференцій, написаних одноосібно та у співавторстві, видано 2 інформаційні листи, 1 методичні рекомендації, 3 збірники рецептур та технологічних карт страв та напоїв, призначені для організованого харчування дітей, 1 свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію, 1 свідоцтво на винахід.

Особистий внесок автора.

Автором самостійно здійснено інформаційний пошук та аналіз даних вітчизняної і зарубіжної літератури за темою дисертації, визначено мету і завдання дослідження, розроблено програму дослідження. Автором опановано і адаптовано методики, необхідні для досягнення поставленої мети та виконання завдань дисертаційної роботи, проведено збір первинних матеріалів. Дисертант особисто провів статистичну обробку та аналіз отриманих результатів, а також їх інтерпретацію. Матеріали дисертації відображені у опублікованих наукових працях за темою дисертації у вигляді графіків, таблиць, рисунків. У дисертаційній роботі автор самостійно сформулював висновки та практичні рекомендації. Дисертантом визначено проблематику та концепцію дослідження, обрано стратегічні напрямки виконаного дослідження.

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

Апробація результатів дисертації

Основні положення дисертації були оприлюднені на міжнародному, державному та регіональному рівнях, зокрема на: науково-практичній конференції "Київська конференція з аналітичної хімії" (Київ, 2015); науково-практичній конференції "Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України (одинадцяті марзєєвські читання)" (Івано-Франківськ, 2015); науково-практичній конференції "Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України" (Київ, 2018, 2019, 2021, 2022, 2023); науково-практичній конференції "Здоров'я, харчування, довголіття" (Київ, 2021); науково-практичній конференції "Здорове харчування від дитинства до довголіття: стан та перспективи" (Київ, 2022, 2023); науково-практичній конференції "Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини" (Київ, 2023); міжнародній конференції "European nutrition conference" (Базель, Швейцарія, 2023); науково-практичній конференції "Вода і здоров'я людини" (Ужгород, 2013); науково-практичній

конференції "Хімічна безпека: проблеми і рішення. Наукові і практичні аспекти вирішення проблем хімічної безпеки" (Севастополь, 2013); науково-практичній конференції "Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики" (Львів, 2014).

Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій дисертантки фактів академічного плагіату (в тому числі запозичення ідей, моделей, відсутності належних посилань, помилок цитування тощо) не виявлено. Робота не містить ознак фальсифікації результатів досліджень. Отже, наявності порушень академічної доброчесності не виявлено.

При розгляді роботи виникли наступні **зауваження**:

1. У тексті роботи подекуди зустрічаються технічні описки, невдалі фразеологічні звороти, що потребують редакторського доопрацювання
2. Деякі рисунки потребують уточнення підписів або додавання пояснень до умовних позначень.
3. Потрібно дещо збільшити шрифт на графіках для кращої читабельності.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Петренко О.Д. в цілому, хотілося б у порядку уточнення та конкретизації окремих положень одержати відповіді на **наступні запитання**:

З огляду на ваші пропозиції щодо нормативно-правової бази для поліпшення стану харчування дітей, виникає кілька запитань:

1. Чи затверджені ваші пропозиції як обов'язкові вимоги для організації харчування дітей?
2. Чи є необхідність подальшої розробки цього питання? Чи планується подальша робота над розробкою нормативних документів на основі отриманих результатів?
3. Чи маєте ви дані про використання ваших рекомендацій у реальних умовах?
4. Як ваше дослідження може допомогти в розробці забезпечення організованим харчуванням дітей з особливими дієтичними потребами?

Висновок

Дисертаційна робота Петренко Олени Дмитрівни на тему «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді», подана на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 - Гігієна та

професійна патологія, є завершеною, самостійною науковою працею, виконаною на високому науково-методичному рівні. За своєю актуальністю, новизною, теоретичною та практичною цінністю, а також ступенем обґрунтованості та достовірності викладених положень, висновків та рекомендацій, робота повністю відповідає пунктам 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19.05.2023). Автор роботи заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук за спеціальністю 14.02.01 – гігієна та професійна патологія.

Офіційний опонент:

Завідувачка кафедри громадського
здоров'я, епідеміології та екології
Національного університету
охорони здоров'я України імені П.
Л. Шупика, д.мед.н., професор

Ірина ХОМЕНКО

[Handwritten signature]
МОЗ України
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П.Л. ШУПИКА
ЗАСІДЧУЮ
20 2023 р.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]